

נציב חודש טבת

הנגיד הנכבד והמפורא

מו"ה לייבל רובין הי"ו

לעי"נ אביו מו"ה יונה ב"ר אליעזר ע"ה
ולעי"נ אחיו מו"ה אליעזר ב"ר יונה ע"ה

מס' קידושין
גליון י"ב

פרשת וארא
תשע"ה

שינון לחזרה

תמצית שקלא וטריא עם ביאורים והערות

[דף מ"א ע"ב – דף מ"ו ע"א]

יונתן יליף ליה מ'איש לפי אכלו תכוסו על השה'. ואף דגם פסוק זה איצטריך לאשמועינן ששוחטין את הפסח על היחיד ומדכתוב איש לפי אכלו בלשון יחיד, צריך לומר דר' יונתן סבירא ליה (בר' יהודה) שאין שוחטין את הפסח על היחיד, ודריש לא תוכל לזבוח את הפסח באחד – ביהוד, ונמצא אייתר איש לפי אכלו לומר דאיש זוכה ולא קטן, ואייתר יוקחו להם איש שה' וגו' לאשמועינן שלוחות אף היכא דלית ליה שותפותו.

❖ זכיה שלא בפניו: כתיב (בפרשת חלוקת הארץ) 'ונשיא אחד נשיא אחד מומטה תקחו לנחול את הארץ'. להחיה אמינא יליף משם רב גידל אמר רב דשלוחו של אדם כמותו ודמה שהנשיאים עושין הוא כאילו עשאו בני שבטם שלוחים לנחול להם את הארץ. וקשה, למה ליה למילף משם דין שלוחות, תיפוק ליה מהני קראי דלעיל.

למסקנא, לא נתבויין רב למילף משם דין שלוחות, דהא על כרחך לאו בתורת שלוחות אתו עלה והנשיאים בחלוקת הארץ, שהרי היו שם קטנים דלא בני שלוחות ניהו ודבני זשלה ושלחה דגירושין כתיב כי יקח איש ומינה ילפינן דאין קטן עושה שלוחו. אלא כוונת רב לאשמועינן דין זכיה לאדם שלא בפניו ודוכיה לקטנים כשלא בפניו דמו, דבעלמא אי אפשר לזכות לאדם שלא בפניו אלא כשהוא זכות גמור ושאינו בו חובה כלל לא בתחלתו ולא בסופו, אבל הכא אשמועינן קרא שרשאים בית דין לזכות לצורך קטנים אפילו חובה הבאה מחמת זכות, דהיינו לזכותם בנחלה ודגלת הארץ זכות היא להם) אע"פ שלפעמים יהיה סופו לחובתם, דאיכא דניחא ליה בהר ולא

א. בפסוק שם, "אלה שמות האנשים אשר יתלו לכם את הארץ אלעזר הסהן יהושע בן נון, ונשיא אחד נשיא אחד ממוטה תקחו לנחול את הארץ". ופרש"י, "אשר יתלו לכם, בשניכם, כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשצטו ומתלק נחלת השצט למשפחות ולגברים, וצורך לכל אחד ואחד חלק הגון".

ב. הלשון בגמרא הוא 'מיפוק ליה שלוחות מהכא', ופירש ריטב"א "ללומר מהני דלעיל, דהשתא מהס כהני דלעיל דלית ליה שותפות בגויה, שלוחו כמותו, כהא דחלוקת הארץ דלית ליה לנשיא שותפות בגויה מצעיל".

ג. ע"י ריטב"א דמהא שמינין דזכיה אינה מדין שלוחות כלל, והאם זוכה אפילו למי שאינו בן שלוחות וכו', עע"ש.

מראי מקומות לתוספות

דף מ"ב ע"א: ד"ה ודילמא שאני התם, ד"ה איש זוכה, ד"ה אלא למוז.
דף מ"ב ע"ב: ד"ה הא דטעו, [ד"ה ה"ג בןקנטרס].
דף מ"ג ע"א: ד"ה מורד במלכות הוה, ד"ה ולא אמר להם, ד"ה עד כאן.
דף מ"ג ע"ב: ד"ה והשתא דתקון [עד ויש מקשים], ד"ה מן התם.
דף מ"ד ע"א: כל דיבורי המוספות.
דף מ"ד ע"ב: ד"ה מאן דמתני הא, ד"ה אלא דקידשה.
דף מ"ה ע"א: ד"ה אלא לאו [עד וא"ת], ד"ה לריכה מילון.
דף מ"ה ע"ב: ד"ה הוה עובדא, ד"ה אוקי ממנוא.

דף מ"ב

שלוחות בקדשים

❖ לר' יהושע בן קרחה ילפינן שלוחות בקדשים מקרא זשחמו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים, דס"ל אכילת פסחים מעכבא, לכך אין כל ישראל יוצאין בפסח אחד אלא בפסחים הרבה ודבעינן כוית לכל אחד ואחד, וכיון שאחד שוחט לכולם יש ראייה דאמרינן שלוחות אף כשאין לו שותפות בגוייהו (עי' תורה דילמא).

לר' יונתן דס"ל אכילת פסחים לא מעכבא ואלא זריקת דם לחודא וממילא כל ישראל יוצאין בפסח אחד ודלא בעינן כוית לכל אחד ואחד, אין ראייה משם דאמרינן שלוחות בקדשים, דדילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגוייהו. אלא יליף ליה מדכתוב וקרא אחרנא בקרבן פסח זיקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית' והרי דאחד לוקח לכל המשפחה, ואף דגם התם אית ליה שותפות בגוייהו, מ"מ אם אינו ענין להיכא דשייך ודכבר ידעינן שלוחות היכא דאית ליה שותפות) תניהו ענין להיכא דלא שייך ולאשמועינן שלוחות אף בדלית ליה שותפותו.

וצריך לומר דר' יונתן פליג על ר' יצחק דיליף מפסוק זה איש זוכה ולא הקטן זוכה ושאינו קטן כח ליקח בשביל אחרים להיות זוכה להן במקדו, אלא ר'

גליץ קנין תורה

בבקעה, ואיכא דניחא ליה בבקעה ולא בהר, קמ"ל דאפילו הכי לא מצי הדרי בהו.

מה כח בית דין יפה

✦ יתומים שבאו לחלוק בנסכי אביהן, בית מעמידין להם אפומרופוס ולכל אחד ואחד מן הקטנים, ובוררים להם חלק יפה וכל אפומרופוס לתינוק שלו. ואף על פי שלפעמים נמצא החלוקה לחובתם, דאיכא דניחא ליה בהר ואיכא דניחא ליה בבקעה כנ"ל, מ"מ לכולי עלמא כח בית דין יפה בזה, וכשהגדילו אינם יכולים למהות, כדילפינן מקרא הנ"ל ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקהו.

מיהו נחלקו אמוראי אם יכולים למהות ברוחות ומי שנפל לו חלק בדרום אומר גזל לי חלק בצפון, שהיתה לו שם שדה סמוכה לה שנפלה לו מאמו! לשמואל יכולים למהות, ולרב נחמן גם בזה אין יכולים למהות, דאם כן מה כח בית דין יפה.

וכל זה כשלא היה לבית דין שום מעות בחלוקתם, אבל אם טעו בשומא ונתנו לאחד שתות יותר ממה ששמועין לו, מודה רב נחמן דלא אמרינן מה כח בית דין יפה. דתנן שום הדיינים וששמו בי"ד נכסי ליה למלוה שלא בפני הלוה או שלא מדעתו משום דלא הוה ציית דינא שפחתו שתות או הותירו שתות, להכמיה מוכרן בטל^ה, ולרבן שמעון בן גמליאל מוכרן קיים דאם כן מה כח בית דין יפה ומהלך מבואר דרשב"ג אפילו כשטעו יותר משתות נמי מוכרן קיים מהאי טעמא, ואמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים.

דיני אונאה

האחיזן שחלקו וירושה ביניהן, ונמצא אח"כ שלא חלקו בשוה אלא אחד לקח יותר מחבירו, הרי הן כלקוחות וכשתאנה המוכר או הלוקח, וכך דינם:

אונאה פחות משתות, נקנה מקח וואף אין צריך להחזיר אונאה, דאדם מוחל על פחות משתות, הוץ כשעשה אחד מהן שליח ונתאנה המשלה מחמת טעותו של השליח, דאז אפילו פחות משתות בטל מקח, דמצי אמר ליה (משלה לשליח) לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ונעל דעת כן לאו שליחי אתהו. ולהלן מבואר לרבה עוד אופן שחוזר אף פחות משתות; כשטעו במדה או במשקל או במנין.

ד. מחאה זו עדיף ממחאה שבין הר לבקעה, דשאי התם שאין להם טענה כלל, אלא דצוה ניחא ליה יותר מנזבה, לכן לכו"ע אינם יכולים למהות, דעל מחאה כזו גילה הכתוב שכן בית דין יפה לחלק להם נתלה מה שהיא זכות לפי אומד דעתם. משא"כ למחות ברוחות שהיא מחאה ע"י טענה, שטוען שיתנו לו חלקו אלא קרקע אחרת שיש לו, בזה פליגי אמוראי, דלשמואל מוכה היא ויכולין למחות, ולרב נחמן אף בזה לאו מוכה היא כל קר, והוי דומיא דמחאה שבין הר לבקעה, ואינם יכולים למחות (רישב"ג).

ה. ואף דלמרינן לקמן [באונאה לקוחות] דאונאה שמות מקח קיים וקח מחזיר אונאה, ס"ל לתכמים דלא זו כלבד דהיכא שטעו צ"ד לא אמרינן מיה כח בית דין יפה, אלא אף גרע טפי משאר בני אדם, דבית דין נחשבים כשלושם של הבעלי דינים, ואמרינן לקמן דבשליח ועולם המקח בטל, דאמר ליה משלה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי. ומ"מ לא דמי צ"ד לגמרי לשליח, דבשליח בטל מקח אפילו באונאה פחות משמות, משא"כ בשמות בית דין אף לתכמים אין המקח בטל אלא כשפיתמו שמות או הותירו שמות. נמצא לתכמים, דצ"ד גרע משאר אדם לענין אונאה שמות דדינם כשליח, אבל לענין פחות משמות עדיפי משליח (עפ"י מאירי ומוס"י ע"כ ד"ה הא דע"י).

ו. פי' שאין אומרים הואיל והאחים הם יורשים, לכן אפילו באונאה כל שהוא יבטל החלוקה, דאין ראוי להיות האחד יורש יותר מן האחר, אלא הרי הן כלקוחות, שיש חילוקים באונאה בין שמות לפחות משמות או יתר משמות (מוס"י סוקן, מאירי, וע"י).

אונאה יתר על שתות, בטל מקח. אבל אם התנו מתחילה וקבלו עליהם להיות חלוקתם כדון שומת דיינים, תלוי בפלוגתא הנ"ל אם אמרינן בשום הדיינים שפחתו שתות או הותירו שתות מה כח בית דין יפה: להכמיה דס"ל התם (שהוא רק אונאת שתות) מוכרן בטל, כל שכן הכא (דהוי אונאה יותר משתות) מוכרן בטל, ורב נחמן נקט כוותיה. אבל לרשב"ג דס"ל התם מוכרן קיים משום מה כח בית דין יפה, אף הכא ואף שהוא אונאה יותר משתות) כשהתנו להיות חלוקתם כשומת הדיינים מוכרן קיים, וכן נקט רבא (ודלית ליה הא דאמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים. ועיי' להלן בהערה ז).

אונאת שתות, קנה מקח אבל צריך להחזיר האונאה. ודוקא בחלוקת ממלטלין (דאונאה כתיבה בהן 'או קנה מיד עמיתך אל תנו', דבר הנקנה מיד ליד, אבל בקרקעות אין צריך להחזיר האונאה, דאין אונאה לקרקעות).

מיהו הא דאין אונאה לקרקעות, היינו דוקא כשלא חלקו הקרקע בחבל (וליסול כל אחד ברעה וכיפהו) אלא העולם בדמים (ונמל זה ברעה זה כיפה כפי דמים), אבל היכא שחלקו בחבל אף בקרקע בטל מקח, ואפילו באונאה פחות משתות, דאמר רבה כל דבר שבמדה ושכמשקל ושכמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר (ודלא דמי לשאר אונאות דאמרינן פחות משתות מחיל אינש, דהתם אין כל אדם יכול לצמצם הדמים, אבל פועה במדה טעות הוא ואדעתא דהכי לא עביד ולא מחיל אינש).

שליח לדבר עבירה

✦ מסברא אין שליח לדבר עבירה ואף דנקטינן בכל מקום שלוחו של אדם כמותו, דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים. וכן סובר **מתניתין** (במס' בבא קמא) דתנן השולח את הבעירה ביד הרש שומה וקטן (להזיק שדה חבירו) פטור מדיני אדם (שהמשלה אינו אלא כגורם להזיק^ה, ומשום שליחות ודאי ליכא דהרש שומה וקטן לא בני שליחות ניהו), והייב דיני שמים, אבל אם שילח ביד פיקח הפיקח חייב ולא שולחו^ה ואף שהפיקח הוא בר שליחות דאין שליח לדבר עבירה.

אבל בג' מקומות מצינו שיש שליח לדבר עבירה: (א) **במעילה** שנינו דדוקא בשליח שלא עשה שליחותו (שהווי אצל בעה"ב מעות הקדש וטעה כסבור שהן חולין וטפשו לשליח ליקח בהן חלוק וקנה בהן מילת) לא מעל המשלה אלא השליח (ודבר זה אינו שלוחו), אבל אם עשה שליחותו בעל הבית מעל וטביא קרבן מעילה, אף שהוא שליח לדבר עבירה, דילפינן גזירה שוה

ז. כן פירש"י, ולפי"ו משמע דיותר משמות יש אונאה אף בקרקעות. ועיי' בתוב' (ד"ה ה"ג) שהקשו ממס' צ"מ דמנזאר שם דלף יתר משמות אין אונאה לקרקעות עד פלגא. ועוד הקשו, דלפי גירסת רש"י נמצא דשום הדיינים לרשב"ג אף יתר משמות מקח קיים, ולפי"ו צ"ל דרבה לא ס"ל הא דרב נחמן דאמר הלכה כחכמים, והוא דותק, דהא רב נחמן רבו היה. ולכן גרסו המוס' בגמ' חיפכא, דהא דאמרם שמות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דצי דינא, אבל אם אמר נפלוג בשומא דצי דינא הוי המקח בטל, דגם רבא כרב נחמן ס"ל דנקט כחכמים דשום הדיינים שפחתו או הותירו שמות מוכרן בטל. והא דאמר יתר משמות בטל מקח, לא אמרן אלא בממלטלי, אבל במקרקעי אפילו יתר משמות מקח קיים דאין אונאה לקרקעות אפי' יתר משמות עד פלגא, ע"ש.

ח. דלא כרי הזיקא עד שישלח ציד המרש שטעה וקטן שלהבת או גוואז סלתא (ע"פ קטנים דקיס) כמנזאר במס' צ"ק (דף ע"ג:), משא"כ בגמלת.

ט. והכא פטור המשלה אפילו בדיני שמים, כיון שכבר נשמט הניזוק מן הפיקח (רישב"ג).

גליץ קנין תורה

‘חמא חמא’ מתרומה, מזה תרומה משוי שליח (לתרום) אף מועילה משוי שליח.

(ב) שליחות יד אליבא דבית הלל, דשומר שאמר לעבדו ולשלוהו לשלוה יד בפקדון (וכן עשה השליח) נתחייב השומר (מאותה שעה ואילך בכל אונסין שיעלו בו, ואפי' אם הוא שומר חנם שלא היה חייב עד עכשו אלא בפשיעה), דכתיב ‘על כל דבר פשע’ לרבות שלוחו כמותו. אבל לבית שמאי לא מצינו שליח לדבר עבירה בשליחות יד, דבעי האי קרא ‘על כל דבר פשע’ לחייב על המחשבה כמעשה (שאפילו אם רק חשב או אמר לשלוה יד בפקדון הרי הוא כרשותו מאותה שעה ואילך להתחייב בכל אונסין שיעלו בו), משא”כ לבית הלל אינו חייב על המחשבה עד שישלח בו יד שנאמר ‘אם לא שלח ידו, לכך אייתר להו קרא’ על כל דבר פשע’ לרבות שלוחו כמותו.

דף מ”ג

(ג) טביחה ומכירה, דאם גנב איש שור או שיה ומכחו או מכרו, בין אם טבחו בעצמו בין אם טבחו על ידי אחר, נתחייב הגנב לשלם תשלומי ד’ וה’. ויש שלשה שיטות מנא ילפינן ביה הא דשלוהו כמותו: א. **תנא קמא**, דכתיב ‘טבחו או מכרו’ ומקיש טביחה למכירה, מזה מכירה ע”י אחר אף טביחה ע”י אחר. ב. **דבי ר’ ישמעאל**, דכתיב ‘או מכרו’ לרבות את השליח. ג. **דבי חזקיה**, דכתיב ‘חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השנה’ (חד יתת יתירה הוא) לרבות את השליח (שאם מינה שליח תחתיו לטבח חייב הגנב).

לבית הלל פשוט דליכא למילף מהני קראי לומר שיש שליח לדבר עבירה בכל התורה, דהו מועילה ושליחות יד וטביחה ומכירה ג’ כתובים הבאין כאחד דלכולי עלמא אין מלמדין (ואל נקטינן בכל התורה אין שליח לדבר עבירה, מסברא, דדברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעין).

לבית שמאי ליכא אלא שני כתובים הבאים כאחד (מועילה, וטביחה ומכירה, דבשליחות יד פליגי על ביה ולא ילפינן לדידהו דשלוהו כמותו), ומבואר בגמרא שיש לומר ג’ דרכים לשיטתם:

(א) ס”ל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה (מסברא כנ”ל דדברי הרב ודברי תלמיד דברי שומעין), ולא ילפינן להיפך ממועילה וטביחה ומכירה, דקסברי שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין.

(ב) קסברי שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, ואפילו הכי אמרינן בכל התורה אין שליח לדבר עבירה (ואבל לא מסברא הנ”ל, דאי מסברא הו לן למילף איפכא ממועילה וטביחה ומכירה, אלא מקרא) דגלי רחמנא בשחטוי חוץ דם יחשב לאיש ההוא דם שפך – הוא ולא שלוחו, והדר כתב רחמנא ‘ונכרת האיש ההוא’, אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לכל התורה כולה דאין שליח לדבר עבירה.

ואף דבעי הני ‘ההוא ההוא’, חד למעוטי שנים אוחזים בסכין ושוחטים ושפטרין מהמאת דשחטי חוץ^{נ”ל}, וחד למעוטי אונס או שוגג או מוטעה (שאינו חייב כרת, ד’ההוא’ משמע שיהא בהוייתו וביישוב דעתו, מ”מ אי משום הא הוי מצי למיכתב ‘הוא’, ומדכתב ‘ההוא’ מלמד לכל התורה כולה שאין שליח לדבר עבירה. ולמ”ד ב’ כתובים הבאים כאחד אין מלמדין (ולדידיה בלאו הכי ידעינן מסברא שאין שליח לדבר עבירה ולא בעי קרא יתירא), דריש הני קראי כנ”ל למעט ב’ אוחזים בסכין ולמעט אונס או שוגג או מוטעה, ו’ההוא ההוא’ לא דריש.

(ג) לעולם ילפינן ממועילה וטביחה ומכירה דבכל התורה כולה יש שליח לדבר עבירה (ומלבד בשחטוי חוץ, דקסברי שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, ולא ילפינן משחטוי חוץ דאין שליח לדבר עבירה, ד’הוא ההוא’ לא דריש).

✦ **שליח לרציחה אליבא דשמאי**: האומר לשלוהו צא הרוג את הנפש; לתנא קמא שליח חייב ושולחיו פטור, ושמאי חזקן אומר משום חגי הנביא דשולחיו חייב, שנאמר ‘ואותו הרגת בחרב בני עמון’^{נ”ל}.

לתנא קמא פשוט דס”ל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה. אבל הא דאמר שמאי חזקן ‘שולחיו חייב’, יש לבאר בג’ דרכים:

(א) שולחיו חייב בדיני אדם, דסבירא ליה בכל התורה יש שליח לדבר עבירה, וכנ”ל דקסבר שני כתובים הבאים כאחד מלמדין ו’הוא ההוא’ לא דריש.

(ב) לעולם סבירא ליה בכל התורה אין שליח לדבר עבירה (ואי משום דס”ל ב’ כתובים הבאים כאחד אין מלמדין, אי משום דדריש הוא ההוא), ואף ברציחה אין שליח לדבר עבירה, והא דקאמר שולחיו חייב היינו רק בדיני שמים. ואף דגם התנא קמא מודה שהמשלח חייב בדיני שמים, מ”מ לתנא קמא אינו חייב אלא עונש קטן (וכגורם, ולא כהורג עצמו) ולשמאי חזקן חייב בעונש גדול.

(ג) סבירא ליה בכל התורה אין שליח לדבר עבירה, ומכל מקום רציחה שאני שיש שליח לדבר עבירה (והא דקאמר ‘שולחיו חייב’ היינו אפילו בדיני אדם), דגלי רחמנא ‘ואותו הרגת בחרב בני עמון’ (הרי שנחשב השולח כאילו הורגו בעצמו).

ותנא קמא דס”ל שליח חייב ושולחיו פטור, דרש קרא להיפך, הרי לך בחרב בני עמון, מזה חרב בני עמון (ואותן שנחרגים ע”י חרב בני עמון שלא לדעתך) אין אתה נענש עליו, אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו (שנתחייב מיתה מדינא, דהוה מורד במלכות, שאמר לדוד המלך ‘אדוני

יא. רש”י, ועי’ רש”ש שהקשה למה לא פרש”י למעוטי מכרת אפילו כמזי, ופי’ משום דכרת מסור לשמים, הא לקמן דממעט אונס ושוגג ומוטעה ודאי קאי על כרת, וגם הכא הוי מני לפרש קי, ונ”ע.

יב. כן אמר נתן הנביא לדוד המלך, אמר ששלח דוד את אוריה החתי אל מול פני המלחמה עם בני עמון, וזהו דוד ליואז שלא יעזור את אוריה לילל, ועי”ו נהרג אוריה החתי במלחמה, ומדלמך אש”כ נתן הנביא לדוד המלך ‘ואותו הרגת בחרב בני עמון’, מוכח דאף שלא הורגו בעצמו אלא ע”י שליח מ”מ נחשב כאילו הורגו בעצמו.

י. משמע כגמ’ דנלאו האי גזירה שיה הו”א גם במעילה אין שליח לדבר עבירה, וקשה דהא טעמא דאין שליח לדבר עבירה הוא מסברא דדכרי הרב ודכרי תלמיד דכרי מי שומעין, וכיון דמעילה אינו אלא בשוגג לא שייך ביה סברא זו, וא”כ אף בלאו הג”ש נימא יס שליח לדבר עבירה. ומיכן הרי”ב”א דכיון דכרוב עניני שליחות לדבר עבירה שייך סברא זו, אמרינן לא פלוג אפילו היכא דליתיה להאי טעמא כגון שהוא שוגג, ע”ש. ובמאירי ח”ק, דהטעם דשגגת הקדש לבעלים נחשב כמעילה, הוא מפני שהיה לו לזכור, וא”כ אף שליח באותם המונחים שהיו מעות של הקדש מצויין צדק, הריבה היה לו לחקוק, ויש כאן נגוד עבירה, ע”ש.

גליץ קנין תורה

יואב וכל עבדי אדוני על פני השדה חונים' וזהו מרד שקרא ליואב 'אדון' בפני המלך דוד¹.

♦ **שליח להנאה:** אף על הצד דקסבר שמאי בכל התורה יש שליח לדבר עבירה, מ"מ מודה באומר לשלוחו צא בעול את הערה או אכול את החלב, שהשליח חייב ושולחו פטור, דלא מצינו בכל התורה שזה נהנה וזה מתחייב.

♦ **תמצית היוצא: בשהימי הויז ובאיסור שיש בו הנאה,** לכולי עלמא אין שליח לדבר עבירה. **במעילה ומביחה ומכירה,** לכולי עלמא יש שליח לדבר עבירה. **בשליחות יד;** לבית הלל יש שליח לדבר עבירה, ולבית שמאי הוא שוה לשאר דיני התורה וכלמקמן. **בשאר דיני התורה,** לבית הלל אין שליח לדבר עבירה, ולבית שמאי י"ל דס"ל אין שליח לדבר עבירה. ואי משום דס"ל ב' כתובים הבאים כאחד אין מלמדן וילף ליה מסברא, אי משום דס"ל ב' כתובים הבאים כאחד מלמדן וילף ליה משושי הויז דרייש הוא התוא, וי"ל דס"ל יש שליח לדבר עבירה (דס"ל ב' כתובים הבאים כאחד מלמדן והוא ההוא לא דרייש). **ברציחה,** לבית הלל אין שליח לדבר עבירה (כשאר דיני התורה), ולבית שמאי י"ל דס"ל אין שליח לדבר עבירה ועל הצד דגם בשאר דיני התורה ס"ל כן) והייב בדיני שמים עונש גודל, וי"ל דאפילו אם ס"ל בשאר דיני התורה אין שליח לדבר עבירה, מ"מ ברציחה יש שליח לדבר עבירה.

שליח נעשה עד

רב סבירא ליה שליח נעשה עד ובין לקידושין, בין אם שלח ממון לבעל הובו, מצטרף השלח עם עד להיות שנים, או אם שניהם היו שלוחים ביחד - מעידים שניהם בדבר, דאלומי קא מואלימנא למילתיה והעדות כשעושה השלוחות על ידי העדות עצמם. **דבי ר' שילא ס"ל** אין שליח נעשה עד, ולא משום דלא אמר ליה הוי לי עד, דהא המקדש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עדיי מ"מ מקודשת ושהרי ראו, ודוק בעדי הודאה בעינן שיאמר להם אתם עדיי, דהיישנין שמה אינו מודה אלא כדי להשתיקו מעליה ובאמת אינו חייב לו כלום, אלא המעם דשלוחו של אדם כמותו והוה ליה כגופיה.

♦ **שיטת בית שמאי ובית הלל: לברייתא הראשונה סבירא להו** בית שמאי ובית הלל דאין שליח נעשה עד, ולא פליגי אלא היכא שאמר לשלשה צאו וקדשו לי האשה; **לבית שמאי** אחד שליח ושנים עדים, **ולבית הלל** כולם שלוחין הן ואין שליח נעשה עד, אבל אם אמר לשנים צאו וקדשו, מודים בית שמאי לבית הלל ודעכ"פ אחד מהם נעשה שליח ושוב ליכא ב' עדים דאין שליח נעשה עד). **לברייתא שניה** בשם רבי נתן פליגי בית שמאי ובית הלל אם שליח נעשה עד; **בית שמאי** סבירא להו שליח ועד אחד ויכולין להעיד על הדבר, דשליח נעשה עד, **ובית הלל** סבירא להו דבעינן שליח ושני עדים (דאין שליח נעשה עד).

1. ר"ש, וצמח' הקשו ושי' הירשף במהרש"ח [ח] דאין זה מרד שהרי לא צא להמליכו לקרומו מלך. לכן פירשו בשם רבינו מאיר אביו של ר"ם, שהמרד היה מה שאמר דוד לאוריה המטי שילך לנימו לאכול ולשתות והוא מילין דגבר כדמתיב 'כל עבדי אדוני על פני השדה חונים ואני אצל אל ציטי לאכול' ולא היה לו לטרו. יש מפרשים, שהמרד היה שהקדים לומר אדוני יוצר קודם המלך דוד.

רב סבירא ליה שליח נעשה עד, צריך לומר דס"ל לברייתא שניה ודהא לברייתא ראשונה לכרע אין שליח נעשה עד, וכדי שלא יאמר כבית שמאי צריכין להפוך שיטות בית שמאי ובית הלל (דביה ס"ל שליח נעשה עד כרב, וב"ש ס"ל אין שליח נעשה עד כדבי ר' שילא). **ורב אחא בריה דרבא ס"ל** שאין צריכין להפוך שיטות ב"ש וב"ה, אלא הוא תני איפכא לפלוגתא דרב ודבי ר' שילא, דרב ס"ל אין שליח נעשה עד (כבית הלל), ודבי ר' שילא ס"ל שליח נעשה עד (כבית שמאי).

♦ **לדינא:** נקמינן שליח נעשה עד, לכך אם אמר לשנים צאו וקדשו לי את האשה, הן הן שלוחיו והן הן עדיי. ואמר רבא בשם רב נחמן, דלאו דוקא בקידושין (נאמנין השלוחים להיות עדים בדבר) דלמיסרה קאתי (והלכך מה להם לאסרה עליהם ועל כל העולם בשקר), אלא הוא הדין לגירושין וכששלה גמ לאשתו ע"י שנים (נאמנים ולא היישנין שמה עיניו נתן בה). ולא דוקא גירושין דאיכא למימר איתתא לבי תרי לא הויא (ובין דתרי ננהו לא משקרו), אלא אפילו **בדיני ממונות**, ואם שלח חוב למלוה ע"י שנים (לא היישנין דילמא משקרי ושמה חלקו הממון ביניהם), אלא לעולם הן הן שלוחיו והן הן עדיי.

ומקשה הנמרא (על הא דאמר רב נחמן שליח נעשה עד אפילו בדיני ממונות) **ממה נפשך,** אי קסבר המלוה חבירו בעדים צריך לפרועו בעדים (ולכך צריך ללוה עדים על הפרעון שעשו שלוחותם), קשה למה באמת נאמנים (למלוה) והא הוו נוגעים בעדות (דפעמים שהלוה מוסר להם הממון בפני עדים, ואם לא יעידו שפרעו למלוה יאמר להם הלוה פרעוני מה שמסרתי לכם, ולא יוכלו לומר החורגים לך, דכיון שמסר להם הממון בפני עדים צריכים גם להחזירם לו בפניהם, נמצא שיש להם נגיעה לשקר ולהעיד שעשו שלוחותם ופרעו למלוה, כדי שלא יצטרכו לפרוע ללוה), ואי קסבר המלוה חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים, למה צ"ל בזה דשליח נעשה עד, דהא לא בעינן כלל עדים על הפרעון (דקס"ד דכיון שהלוה מועין טענת ברי שנתן הממון ביד שלוחיו, הוזהר שליח נעשה שלוחותו, והם ג"כ אומרים שנתנו למלוה, נמצא שהלוה מועין טענת ברי שפרע חובו, ובכ"ז אינו צריך עדים כלל). **ומתריץ,** דלעולם קסבר המלוה חבירו בעדים אין צריך לפרועו בעדים, ומ"מ אין הלוה נאמן שפרע בלא עדים (ודוקא כשמוען שפרע בעצמו למלוה הו"ל טענת ברי ונאמן בלא עדים, משא"כ הכא שמוען שפרע ע"י שליח, אין אדם יכול לטעון ברי על פי אחרים, וכיון שאינו יכול לטעון טענת ברי שפרע, צריך עדים על הפרעון, והעדים נאמנים על הפרעון ואף שהיו גם השלוחים, דמגו דיכלי למימר אהדיניהו ללוה (אפי' אם מסר להם הממון בפני עדים, דהא אמרינן המלוה חבירו בעדים אי"צ לפרעו בעדים) יכולין למימר פרעניה למלוה.

לפי זה, הא דשליח נעשה עד אף בדיני ממונות, היינו דוקא קודם שתקנו רבנן שבועת היסת ולמי שאינו מודה במקצת המענה, לכך יש להם מגו שהיו יכולין לומר אהדיניהו ללוה ולא היו צריכין לישבעו, אבל השתא דתקון רבנן שבועת היסת אין השלוחים נאמנים להעיד שפרעו למלוה (ודנגעין בעדותן הן, שאם היו אומרים אהדיניהו ללוה והוא היה מכחישם ותובע מהם ממונו היו צריכים לישבע שבועת היסת, לכך עדיף להם להעיד שפרעו למלוה כדי ליפטר מן השבועה, ולעולם משקרי ולא פרעו למלוה, דאפי"ג דחשידי אממונא לא חשידי אשבועתא). ולכך אם שלח לזה ממון למלוה ע"י שלוחים, והשלוחים מעידים שפרעו למלוה, והמלוה אומר שלא קיבל, צריכים השלוחים לישבע ללוה שפרעו למלוה (וע"י שבועה נפמרים ממנו, שהרי הוא האמינן בשבועה מאחר שמסר להן מעותיהן, והמלוה משתבע ללוה שלא קיבל

גליון קנין תורה

עצמה ובין מדעת אביה. מיהו בסוף הסוגיא מותרין הגמ', דשאני מאמר הואיל וזוקקה ועומדת ולפיכך תופס בה בכל דהו.

דף מ"ד

(ב) קידושין דבעינן דעת מקנה ולא מהני בעל כרחיה אביה ולא היא ושהתורה יצתה לו שלא תתקדש אלא מדעתה, אבל גירושין שישנה בעל כרחיה, בין היא ובין אביה יכולין לקבל גיטתה ודמה לנו לדעתה, והא אפילו כשהוא מקבל את גיטתה נמי בעל כרחיה הוא.

ולפי זה הא דתנן בקידושי מאמר דמהני בנערה בין מדעת עצמה ובין מדעת אביה, צ"ל דאתיא כרבי דס"ל שהעושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה (פי' בעל כרחיה) קנה, דגמר מביאה דיבמה דמהני אפילו בעל כרחיה הוא הדין מאמר דיבמה מהני בעל כרחיה. אבל חכמים פליגי על רבי וסבירא להו דמאמר אינו קונה אלא מדעתה, דילפינן מקידושין שאינה מתקדשת אלא מדעתה, אף מאמר אינו עושה אלא מדעתה. רבי סבר מילי דיבמה מיבמה הוה ליה למילף, וחכמים סברי קידושין מקידושין הוה ליה למילף.

✦ בגמרא רוצה להוכיח מב' מקומות שהן דלא כריש לקיש:

(א) בקידושי מאמר דיבם תנן, 'קטנה מן האירוסין אין עושים בה מאמר אלא מדעת אביה, והנערה בין מדעת עצמה בין מדעת אביה, מה שאין כן בקידושין'.

לר' יוחנן אתיא מתני' שפיר כחכמים, לכך מחלק בין מאמר ושעושים בין היא ובין אביה מאמר מב' טעמים הנ"ל לקידושין ושאינה מקבל קידושיה ולא היא, משא"כ בגירושין ס"ל חכמים דבין היא ובין אביה מקבלין את גיטתה. אבל לריש לקיש קשה, דכחכמים אי אפשר לאוקמי, דלדידהו ואלבא דר"ל אין חילוק בין גירושין וקידושין ומאמר, דבכולהו עושים בין ע"י עצמה ובין ע"י אביה, ואי אפשר לאוקמי כר' יהודה, דלדידהו גם בגירושין אביה ולא היא, ולמה קתני 'מה שאין כן בקידושין'.

ומתריץ, דלעולם אתיא מתני' כר' יהודה, והא דקתני 'מה שאין כן בקידושין' לאו דוקא, דהוא הדין בגירושין ס"ל אביה ולא היא, אלא איידי דתנא מאמר דדמי לקידושין, תנא נמי משא"כ 'בקידושין'. ומכל מקום מודה במאמר שעושים אפילו מדעת עצמה, דשאני מאמר הואיל וזוקקה ועומדת ולפיכך תופס בה בכל דהו.

(ב) במתניתין ריש פירקין תנן 'האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחה, הא בה ובשלוחה לא: לר' יוחנן אתיא מתני' כחכמים (ובקידושין מודים חכמים לר' יהודה דאביה ולא היא), אבל לריש לקיש קשה, דלחכמים בין היא ובין אביה מקבלין קידושיה, וכר' יהודה אי אפשר לאוקמי, מדתנן בסופא 'האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו אם יש באחת מהן שוה פרוטה מקודשת' ואבל אינו מצטרפין לשוה פרוטה, הא אם אמר 'התקדשי לי בזו ובזו' ולא 'התקדשי' בכל הדאן הוה מצטרפין כוליהו לשוה פרוטה, וזהו דלא כר' יהודה.

דבכום שבועות (דף ל"ח) נחלקו תנאי במי שהיו חמשה תובעים אותו ותן לנו פקדון ונשבע לכולם (שאין להם בידו כלום, ונמצא אח"כ שנשבע לשקר),

מזהם ואי"פ שנשבעו שפרעו לו אומר המלוה שאינו נאמנין לו בשבועה, ובתורת עדות ג"כ אינם נאמנים מאחר שהם נוגעים בעדות כנ"ל¹, והלזה צריך לחזור ולפרוע להמלוה².

גירושי קטנה ונערה שלא לדעת אביה

נערה או קטנה³ ארוסה⁴, נחלקו תנאי אם יכולה לקבל בעצמה את גיטתה בחיי אביה; לחכמים בין היא ובין אביה מקבלין את גיטתה, ולר' יהודה דוקא אביה מקבל את גיטתה ולא היא, דאין שתי ידיים זוכות כאחד ובגוף אחד. ואם אינה יכולה לשמור את גיטתה אינה יכולה להתגרש אפילו ע"י אביה ודהא שושה היא, וילפינן מדכתיב 'ושלחה מכותי', דדוקא מי שמשלחה ואינה חוזרת, יצתה שושה שמשלחה וחוזרת אינה יכולה להתגרש.

קידושי נערה שלא לדעת אביה

✦ בקטנה, כולי עלמא מודים שאינה יכולה להתקדש שלא לדעת אביה ולא דפליגי לקמן (דף מ"ד) אם היישין שמת נתרצה האב או לא⁵.

בנערה; לריש לקיש, כמחלוקת לגירושין כך מחלוקת לקידושין ודלרבנן אם קידשה עצמה מקודשת ולר' יהודה אינה מקודשת, דכתיב 'ויצאה והיתה' מקיש הויה ליציאה. לר' יוחנן, מודים חכמים לר' יהודה דדוקא אביה מקבל קידושיה ולא היא.

ומבואר בגמרא ב' טעמים לכאור שיטת ר' יוחנן אליבא דחכמים לחלק בין גירושין ובין היא ובין אביה לקידושין ואביה ולא היא⁶:

(א) גירושין דמכנסת עצמה לרשות אביה, בין היא ובין אביה מקבלין גיטתה (דנתיחא ליה לאביה שתקבל היא גיטתה) קידושין שמפקעת עצמה מרשות אביה, דוקא אביה מקבל קידושיה ולא היא. ומדחה בגמ' טעם זה, דהא קידושי מאמר ושעושה יבום ביבמתו⁷ שמפקעת עצמה מרשות אביה, ומ"מ תנן דדוקא קטנה מן האירוסין אין עושים בה מאמר שלא לדעת אביה, אבל נערה עושים בה מאמר בין מדעת

יד. והקשו בתוס' (ד"ה והשתא), דמאחר שלכסף ממילא לריכס לשבע ללוה שנתנו ממונו למלוה, שוב יהיו נאמנים גם בתורת עדות שלא יוכל המלוה לטעון מהלוח במונו שיכולין לומר המורכס ללוה, דליכא למימר שהן נוגעין בעדות שלא יטרכו לשבע, דהא ממילא לריכס לשבע. ומירא, דתמנא אמר 'על פי שנים עדים יקום דבר', דמשמע דיהיו נאמנים דבידו כלל, משא"כ כהא שהעדים לריכס לשבע קודם שיאמנו דכריהם, אן ממש בעדותם.

טו. ביארנו הסוגיא עפ"י הר"ן, וכמ"ש בקטנה בהגהות הב"ח כאן.

טז. בגמרא נקטו רק נערה המאורסה, וע"י רש"י (ד"ה היא ואינה) דדוקא נערה יכולה לקבל גיטתה אליבא דחכמים, שהרי גדולה היא ויש לה די, משא"כ קטנה לכו"ע אביה ולא היא. מיהו ברש"י שלפני זה (ד"ה נערה) כתב דנערה לאו דוקא דה"ה קטנה יכולה לקבל גיטת לחכמים, והאי דפליגי בנערה להודיע' כומו דר' יהודה, דלפי' נערה ס"ל אביה ולא היא. וכתבו בתוס' (ד"ה מן) דמתחילה פרש"י דוקא נערה ולא קטנה, ולכאוף חזר בו והגיה כנ"ל דנקט נערה וה"ה קטנה, וכ"כ בהגהות הב"ח.

יז. נקט דוקא ארוסה, אלן מן הגושאין לכו"ע דוקא היא מקבלת גיטתה ולא אביה, דמשנשאת אפילו בעודה קטנה אין לאביה עוד רשות בה.

יח. ע"י בתוס' הג"ל וצמחה"ש שם, ולהלן דף מד. מוד"ה כוונת ריש לקיש, ושם עמוד צ' ברש"י ד"ה קטנה שנתקדשה, בדקטנה הכל מודים שאין קידושיה קידושין שלא מדעת האב, ודוקא בנערה פליגי כ"ל ור' יוחנן אליבא דחכמים אס"י על קידושין בלא אביה או לא.

יט. אשה שמת בעלה בלא בנים ופלה לפני אחיו ליבום, מה"ת לריכס ממנו או חליצה או יבום, ויבום היינו דוקא ע"י ביאה ולא ע"י כסף או שטר. מיהו מקנו לה רבנן מאמר, דהיינו שהאח יכול לקדשה בכסף או שטר, ומהני רק לפוסלה על שאר אחיו, אלן עדיין לריכס יבום ע"י ביאה, ואם אינו רוצה ליבמה אח"כ לריכס חליצה וגט; חליצה מפני שעדיין לא נתייבמה ומה"ת כל שלא נתייבמה אינה נפטרת אלן ע"י חליצה, וגט משום שעשה צה קידושי מאמר דרבנן.

גליץ קנין תורה

לחזרה אמינא היו צדדי האיבעיא, האם והא דאמרי רבנן שהיא עצמה מקבלת את גיטתו כי אביה דמיא, ומה אביה מושי שליח אף היא נמי מושי שליח, או דלמא כחצר אביה דמיא ועד דמטיא גיטה לידה אינה מגורשת. ומקשה, דעל כרחך אינה כחצר אביה, דא"כ אפילו כי מטיא גיטה לידה לא תתגרש דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעת אביה, ומביא ראיה והאדם בן דעת שהוא ניעור אין עליו תורת חצר כיון שהוא משתמר לדעתו ולא לדעת אחרים, דאמר רבא שאם כתב אדם גט ונתנו ביד עבד אשתו; כשהוא ישן והאשה משמרתו הוי גט והויא חצר המשתמרת לדעתה, דהיינו על דהו, אבל כשהוא ניעור אינו גט, דהויא לה חצר המשתמרת שלא לדעתה ודמשתמר לדעת העבד עצמו, וכענין דומיא דחצר דסתמא משתמרת עפ"י הבעלים שגדרה סביב ופתח ונועל).

למסקנא פשימא דנערה כיד אביה דמיא, וצדדי האיבעיא הן, מי אלימא ידה כיד אביה שגם היא תעשה שליח, או לא אלימא ידה לעשות שליח.

לדינא, השיב רב נחמן לרבא דנערה אינה עושה שליח לקבל את גיטה. אבל אב יכול לעשות שליח לקבל גט עבור בתו, בין קמנה ובין נערה, וכיון שבא הגט ליד השליח אין הבעל יכול לחזור בו וכדין שליח לקבלהו. וכל זה כשיש לה אב, אבל כשאין לה אב יכולה נערה לעשות שליח לקבל גיטה והוי שליח לקבלה דמשבא ליד השליח אין הבעל יכול לחזור בו כנ"ל. מיהו קמנה אף כשאין לה אב אינה מתגרשת עד שיגיע גט לידה והאין שליחה לקמן, הילכך השליח שמביא לה הגט נחשב כשלוהו של בעל להולכה ויתנו להו.

קידושי קמנה שלא לדעת אביה

♦ **קמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה** ושלא אמר לה אביה לקבלם ולא ידע, ובקמנה הכל מודים שאין קידושיה קידושין שלא לדעת אביהו.

לשמואל צריכה גט וצריכה מיאון, וכיאר רב המעם, דצריכה גט דחיישינן שמא נתרצה האב בקידושין והוי להו קידושין למפרע, וצריכה מיאון דחיישינן שמא לא נתרצה האב בקידושין, והרואה שהצרכנוה גט סבור שנתרצה האב (והוי גרושתו מעליא) ויאמר שוב אין קידושין תופסין לו באחותה (דאחות גרושתו בכרת, ואי קדיש אחותה אתי לאפוקי בלא גט, וחיישינן שמא באמת לא נתרצה האב ואינה גרושתו ובאמת תופסין קידושין באחותה). מיהו אמר רב נחמן דהא דצריכה גט היינו דוקא כששדכו ולאביה קודם קידושין, דדוקא אז איכא לספוקי שמא נתרצה כששמען, אבל בלא שידכו אינה צריכה גט ואלא מיאון; עי' תד"ה אלא.

לעולא קמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אינה צריכה לא גט ולא מיאון. **ללישנא קמא** פליג עולא אדשמואל, ומיירי דוקא בלא שדכו (ובה פליג דלשמואל צריכה גט וצריכה מיאון ולעולא אפילו מיאון אינה צריכה), אבל בשדכו מודה עולא דצריכה גט וצריכה מיאון. ולפי זה מאן דמתני פלוגתא דעולא אדשמואל לא מתני הא דרב נחמן ואלא לעולם אף בלא שדכו סובר שמואל דצריכה גט וצריכה מיאון. **ללישנא בתרא** לא קאי עולא על שמואל, אלא מילתא באפיה נפשיה קאמר, ולפי זה לא אמר שמואל דצריכה גט וצריכה מיאון אלא בשדכו וכמו שאמר רב נחמן ומשא"כ בלא שדכו אינה צריכה גט אלא מיאון, ולעולא אינה צריכה לא גט ולא מיאון, בין שדכו ובין בלא שדכו.

באיזה אופן חייב קרבן על כל אחד ואחד: **לר' מאיר**, אפילו אם אמר בוא"ז 'שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך', הוי פרט, וחייב על כל אחת ואחת בפני עצמו (ולר' מאיר לא הוי 'כלל' אלא כשאמר לכולם 'שבועה שאין לך בידי'). **לר' יהודה**, דוקא כשאמר בלא וא"ז 'שבועה שאין לך בידי לא לך לא לך' וכו' הוי פרט וחייב על כל אחת ואחת (משא"כ כשאמר עם וא"ז הוי כלל ואינו חייב אלא אחת). **לר' אליעזר**, אם אמר 'שבועה' בתחילה לעולם אינו חייב אלא אחת (אפי' כשאמר בלא וא"ז, ולא שדינן שבועה אכולהו וכללא הוי) עד שיאמר 'שבועה' באחרונה – 'לא לך לא לך לא לך ולא לך' שבועה' (דאז הוי פרט וחייב על כל אחת ואחת). **לר' שמעון**, אף כשאמר שבועה באחרונה הוי כלל ואינו חייב אלא אחת, עד שיאמר 'שבועה' לכל אחד ואחד. הרי סיפא דמתני' דקתני דבעינן שיאמר 'התקדשי' בכל חדא וחדא (כדי שלא יצטרפו כוליהו לשוה פרוטה) אתיא כר' שמעון ולא כר' יהודה.

ומתריץ הגמ', דריש לקיש מוקי כוליה מתני' כר' שמעון (וממילא אתי שפיר סיפא דדוקא כשאמר 'התקדשי' לכל חדא בעינן שוה פרוטה בכל אחד ואחד), ולענין קידושי נערה בלא אביה סבר ר' שמעון כר' יהודה דדוקא אביה מקבל קידושיה ולא היא".

♦ **לדינא**: ר' אסי לא על לביהמ"ד, ואמר לו ר' זירא שאף הוא לא על, אבל שמע מר' אבין דעייל ואמר שחברו כל החבורות בביהמ"ד ונמנו וגמרו **כר' יוחנן** (ובקידושין לכרע אביה ולא היא), וצווח ריש לקיש כי כרוכיא 'הא כתיב ויצאה והיתה' וליכא דאשגח ביה. ואמר ר' זירא שאפשר לסמוך בזה על ר' אבין, דמיד כשיצא מביהמ"ד אמרה ליה, כמין ימא לטינגי (וכשולה דג מן הים והמחבת נתונה על האור לתתו בתוכו כשמן לפגנו), ולא היתה לו שהות שכחה בינתים.

– רב נחמן בר יצחק אמר, שלא שמע בשמועה זו איזה ר' אבין הוא, אם ר' אבין ברבי חייה או ר' אבין בר כהנא, אלא ר' אבין סתם, ונפקא מינה למירמא דידיה אדידיה.

נערה או קמנה לעשות שליח לקבל גיטה

♦ נסתפק רבא אליבא דחכמים ודפ"ל נערה מקבלת את גיטה בלא אביהו (מהו שתעשה שליח לקבל את גיטה).

ב. בגמרא מס' שבעות (דף גה) פליגי שמואל ור' יוחנן בשעיות ר' מאיר ור' יהודה, דשמואל ס"ל דמה שהא כלל לר' מאיר הוי פרט לר' יהודה, ומה שהא פרט לר' מאיר הוי כלל לר' יהודה, אלל ר' יוחנן ס"ל דבין ר' מאיר ובין ר' יהודה מתיישב לך' כלל וי"ו שהא פרט ופי' בהשך דבניו דהו לפי הגרסא גמ' במס' קידושין, ולל נחלקו אלל ביולל לך' עם וי"ו, דלר' מאיר הוי פרט ולר' יהודה כלל, ופירשו כאלל אליבא דר' יוחנן. גס פירשו כאלל לפי גירסת הגמרא ורש"י שלפנינו לך' כלל וי"ו הוי יומר פרט מיוולל לך' בוי"ו, מיהו במס' שבעות שם גירסתא ליהיבן, דעס וי"ו הוי יומר פרט מכלל וי"ו, ולפי"ז לר' יהודה (אלבא דר' יוחנן) הוי דוקא עם וי"ו פרט וכלל וי"ו הוי כלל, ולר' מאיר (אלבא דר' יוחנן) הוי מרובהו פרט, וע"ע בתום' במס' שבעות שם (דיה הכה גרס) והכל (דיה רבי יהודה), ובמהרש"ל ובמהרש"א ז' גירסאות ברש"י.

בא. לשון הגמרא הוי וצשלחות סבר לה כרבי יהודה, והקשה המהרש"א דהא לא בשלח דידה פליגי רבנן ור' יהודה, אלל בהיא גופה חס מקבלת גיטה או קידושיה חס לאו, אלל בשלח דידה לכרע' אינה עושה שליח דכפשיט לקמן ר' נתן לרצה. והא דמדקדק הגמ' מתחילה ממה דקמני' צו וצשלוחו' לאפוקי זה וצשלוחה, עיקר מילתא מדקדק משום ד'צ' לא קמני, אלל שלוחה שפיר לא קמני לכו"ע. ומתחן המהרש"א, דהא דקאמר וצשלחות סבר לה כר' יהודה, לאו שליח דידה קאמר, אלל קבלת הגט דידה מקי' שלוחה ויד דלציה ממנואר בגמרא לקמן, דעדין הגערה ברשות צריה היא לכל דבר, ולכן לרבנן מקבלת גיטה משום דהוי כיד ושלוח דלציה, ולר' יהודה לא נעשית שליח ויד דלציה.

גליץ קנין תורה

ומתריץ, דמירי שנתאלמנה מקידושי יעוד, ולכך יכול אביה למוכרה שנית ולא היו כמובן בתו לשפחות אחר אישות] **דאתיא אליבא דר' יוסי בר' יהודה** דאמר מעות הראשונות [ושמקבל אביה על המכירה] לאו לקידושין ניתנו ולא לשפחות, ויעוד שתופס בה אינו ע"י מעות הראשונות אלא ע"י שפחות פרושות פעולה שיש לו עליה, ונמצא דקידושי יעוד לא באו לה ע"י אביה דלהי דך מכירה בתרייתא שפחות אחר אישות].

קטנה שנתקדשה בעצמה ונפלה ליבם

קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה ומת בעלה ונפלה לפני אחיו ליבום: **אם עשה בה היבם מאמר, צריכה גמ, חליצה, ומיאון: גמ, שמוא נתרצה האב בקידושי שני** [וממ"ז צריכה גמ; אם נתרצה האב רק בקידושי שני ולא בראשון צריכה גמ מה"ת (שלא היתה זקוקה ליבום ותפס בה קידושי שני מה"ת), ואם נתרצה גם בקידושי ראשון צריכה גמ מדרבנן, דה"ל קידושי שני קידושי מאמר, וק"ל העושה מאמר ביבמתו ובא לפוטרה בלא כניסה צריכה גמ למאמרו וחליצה לזיקתו]. **חליצה, שמוא נתרצה האב בקידושי ראשון** [ושוקקה חליצה או יבום מה"ת, ולענין חליצה אין חילוק אם נתרצה האב גם בקידושי שני או לא]. **מיאון, שמוא לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני**²⁷ ואינה צריכה לא גמ ולא חליצה, והרואה שהצריכה גמ קסבר דגמ גמור הוא ויאמר שאין קידושין תופסין באחותה [ואם קדיש אח"כ יבם לאחותה אתי לאפוקה בלא גמ].

אם לא עשה בה היבם מאמר, אינה צריכה אלא חליצה [ומחשש שמוא נתרצה האב לקידושי ראשון ונמצא נפלה לפני אחיו ליבום]. ואין לומר דצריכה גמ **מיאון** מחשש שמוא לא נתרצה האב בקידושי ראשון [ונמצא שאינה צריכה חליצה] והרואה שהצרכנה חליצה יאמר שאין קידושין תופסין באחותה; דדוקא באחות גרושה חיישינן כן כיון דאחות גרושה מדאורייתא ואין קידושין תופסין בה, משא"כ אחות חליצה הכל יודעים שאינה אלא מדרבנן וקידושין תופסין בה.

קידושין דאב שלא מדעת הבן

✦ **אב שקידש אשה עבור בנו שלא מדעתו, אמר רבינא דאפילו לשמואל דס"ל חיישינן שמוא נתרצה האב** [ועכ"פ ה"כ דש"ך כמבואר לעיל], מ"מ שמוא נתרצה הבן לא אמרינן, ואפילו בדש"ך (ריטב"א), דהתנתב אב בקידושי בתו בכל דהו ניהא ליה, דטב למיתב טון דו, אבל גברא דייק ונסבי, וכן אינו ברשות אביו לקדש לו אשה שלא בשליחותו. וגם לא חיישינן דילמא בהדיא שויה הבן לאביו שליח, דלא חציף איניש לשווי לאביו שליח.

ומכל מקום מסיק בגמרא²⁸, דלרב ושמואל דס"ל דחיישינן שמוא

שעיקר הו כאלו קידשה אביה בעצמו, וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דמי מצי מוצין לה והא אין אדם מוכר את בנו לשפחות אחר אישות. משא"כ לשמואל אחי שפיר, דלפי כלל שדכו מנרין עכ"פ מילין [לפי הל"ב, ול"ק (לפי פרש"י) מנרין גס גט].

בה. הקשה רש"י דלפילו אס נתרצה בקידושי ראשון ורק בשל שני לא נתרצה, ג"כ נמלא שבאמת אינה צריכה גמ למאמרו של יבם שהרי לא נתרצה האב לקידושין, אלא צריכה חליצה, ואחומה הו רק אחות חליצה דקידושין מופסין בה, והרואה שהצרכיה גמ יאמר שהו גמ גמור ואין קידושין מופסין באחומה. ומסיק רש"י דאין הכי נמי כבדי נסבה הא דשמוא לא נתרצה בקידושי ראשון. ועי' בסו"ט (ד"ה צריכה) שהקשו על רש"י, דהא דשמוא לא נתרצה בקידושי שני ג"כ כבדי נסבה וכו' ע"ש.

בד. פירשנו הסוגיא עפ"י משמעות רש"י וריטב"א, מיהו עי' ברא"ש ורי"ף ומוס' ר"י הוקן ומהרש"ל שצ"ל הסוגיא צופנים אחרים.

נמצא: לשמואל, בשדכו לכו"ע צריכה גמ וצריכה מיאון, ובלא שדכו, ללישנא קמא צריכה גמ וצריכה מיאון, וללישנא בתרא אינה צריכה גמ ולא מיאון. **לעולא**, בשדכו; ללישנא קמא צריכה גמ וצריכה מיאון, וללישנא בתרא אינה צריכה לא גמ ולא מיאון. בלא שדכו, לכו"ע אינה צריכה לא גמ ולא מיאון²⁹.

✦ בגמרא מקשה על עולא משני מקומות, ומיישב תרוייהו:

(א) תנן כמ"ז עריות שפוטרות צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום, שאם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו איילוניות [ואח"כ מת הבעל ונפלה הצרה לפני היבם] צרותיהן מותרות ליבם. וקתני בתו באותן ט"ו [פי' שבהיותה נשאת לאחי אביה, ולאחר שמיאנה או נתגרשה מת הבעל, וקאמר שצרתה מתייבמת לאביה], הרי שיכולה בת למאן כהי אביה, ואילומא שקדשה אביה [ואח"כ] לא היה סגי במיאון דהא צריכה גמ, אלא לאו שקדשה אינה נפשה [שלא לדעת אביה], וקתני דבעיא מיאון, וקשיא לעולא [ודמ"ל אפילו מיאון אינה צריכה]³⁰.

ומתריץ, דמירי בקטנה שנעשה לה מעשה יתומה כהי האב [שהשיאה אביה לאחר, ונתארמלה או נתגרשה בקטנותה, וכיון שהשיאה אין לאביה עוד רשות בה], ואחרי כן קדשה היא את עצמה לאחי אביה, דלכולי עלמא מקודשת ושלא היה לה להמתין את דעת אביה, ומ"מ במיאון סגי לה [דאין מעשה קטנה כלום אלא מדרבנן דתקן נישואין לקטנה שאין לה אב שלא יגנהו בה מנהג הפקר].

דף מ"ה

(ב) לחכמים אין אב מוכר את בתו לקרובים [שאין להם בה קידושין, דאין קידושין תופסין בחיוב כריתות, ובעינן שתהא ראויה ליעוד], ולר' אליעזר מוכרה לקרובים [ודליף מדכתיב 'לאמה' פעמים שאינה נמכרת אלא לאמהות], אבל לכו"ע מוכרה אלמנה לכהן גדול או גרושה וחלוצה לכהן הדיוט [ושאין אלא חיובי לאין, וכיון דקידושין תופסין בחיובי לאין נחשב כראויה ליעוד]. והאי אלמנה על כרחך לא מירי שקדשה אביה [ונתארמלה מן האירוסין לפני מכירה זו], דא"כ לא היה אביה יכול למוכרה לאמה, דאין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות [ולר' עקיבא ור' שמעון לעיל (דף י"ח) דנקמינן כותיהון], אלא לאו דקדיש אינה נפשה, וקא קרי לה אלמנה בעי גמ או עכ"פ מיאון, וקשיא לעולא דס"ל אפילו מיאון אינה צריכה³¹.

בב. כ"ה פי' הסוגיא לפי פרש"י, אבל בתוס' (ד"ה מהן) כתבו בשם ר"י דצין ללישנא קמא וצין ללישנא בתרא מירי עולא דוקא כלל שדכו [משא"כ בשדכו מודה לשמואל דצריכה גמ וצריכה מיאון], והחילוק בין ל"ק ל"ז הוא רק בשעת שמואל, דל"ק פליג שמואל על עולא וסובר דאף כלל שדכו צריכה גמ וצריכה מיאון [ודל"ב כד נמנן דלמך שמואל מירי דוקא בשדכו], ול"ז לא פליג, דשמואל מירי דוקא בשדכו ועולא מירי דוקא כלל שדכו. וע"ע לקמן (דף מה: מורה בפירוט) שזיתר נראה לתוס' לנקוט כפרש"י מפירוט הר"י.

בג. אף דגם לשמואל קשה, דהא ס"ל צריכה גמ וצריכה מיאון והכא משמע דצמיאון סגי, מ"מ לשמואל י"ל דלתיא כד נמנן [וכי"ה לפי לישנא בתרא] דשמואל מירי בשדכו דוקא, משא"כ כלל שדכו ס"ל שאינה צריכה גמ, אבל מודה שצריכה עכ"פ מיאון, והכא מירי כלל שדכו לכך סגי לה צמיאון. אבל לעולא קשיא ממ"מ, דאי מירי כלל שדכו אינה צריכה לא גמ ולא מיאון בין ל"ק ובין ל"ז, ואם מירי בשדכו; ל"ק [לפרש"י לעיל] צריכה גמ גמ, ול"ז אינה צריכה לא גמ ולא מיאון, אבל אין צורך לדידיה שמנרין רק מיאון ולא גמ [מח"ה אלא, ע"ש].

בד. לכאורה קשה, דנימא דמירי בשדכו, דלו מודה עולא לשמואל דבעי גמ ומיאון [לפרש"י עכ"פ לפי הל"ק, ולפירוט ר"י בין ל"ק ובין ל"ז]. ומילתו 'התוס' (ד"ה אלא) דליכל לאוקמי בשדכו, דצין

גליון קנין תורה

האב גם לנישואין, ונפ"מ: א. בנשאת לכהן אם יכולה לאכול בתרומה, דמדרכבנן אין ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה עד שתכנס לחופה, ב. כשמתה אם בעלה יורשה, דמה"ת אין בעל יורש את אשתו ארוסה עד אחר נישואין:

כשנשאת לכהן, לרב אוכלת בתרומה [מספק עד שנשמע שיבא וימחה, דאפי' על הצד שלא נתרצה האב בנישואין מ"מ מה"ת ארוסה אוכלת בתרומה], **ולרב אסי אינה אוכלת, שמא יבוא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרע**. והוה עובדא שחשש רב לשיטת רב אסי.

אם מתה, לכולי עלמא אינו יורשה, דאוקי ממונא מחזקת מריה ודדוקא בתרומה סובר רב שאוכלת, כיון דמה"ת אף ארוסה אוכלת בתרומה, משא"כ לענין יורשה דמה"ת בעינן שארה, מודה רב דכיון דמספקא לן אם נתרצה האב בחופה או לא, אוקימנא ממונא בחזקת מריה ואין הבעל יורשה.

♦ **נתקדשה לדעת אביה ונשאת שלא לדעת אביה ואביה כאן:** **רב הונא סבר דלכולי עלמא אינה אוכלת בתרומה, דדוקא לעיל סבר רב אוכלת, כיון שאביה לא נמצא כאן** ולכך איכא למוחש שמא ישמע ויתרצהו, אבל הכא דאיתיה לאב ושתק מודה רב דדילמא האי דשתק משום דמירתח רתה. **רב ירמיה בר אבא סבר דלכולי עלמא אוכלת, דדוקא לעיל סבר רב אסי אינה אוכלת, דחיישינן שמא יבוא אביה וימחה** ונמצא שאכלה זרה תרומה למפרע, אבל הכא דאיתיה הכא, מדשתיק ודאי ניהא ליה.

♦ **נתקדשה שלא לדעת אביה ונשאת שלא לדעת אביה ואביה כאן:** **רב הונא סבר דלכולי עלמא אוכלת בתרומה, דבשלמא בנתקדשה לדעתו ורק נשאת שלא לדעתו, איכא למומר** [בהדא שתיקה] האי דשתיק מרתח רתה, אבל הכא שגם נתקדשה שלא לדעתו, אם רתח לא הוי שתיק כולי האי, אלא ודאי הוי כאילו עשאה יתומה בחייו ודמה שראה ושתק, או הפקיר זכות שיש לו בה, או שתיקתו הודאהו. **רב ירמיה בר אבא סבר דהכא לכולי עלמא אינה אוכלת** ודדוקא בנתקדשה לדעת ורק נשאת שלא לדעת, לא אמרינן דרתה, אלא האי דשתיק משום דניהא ליה, אבל הכא שגם נתקדשה שלא לדעתו ודאי מרתח רתה.

נתרצה האב, גם הכא איכא למוחש דילמא ארצויה ארצויה הבן קמיה אביו ונגילה לו דעתו שהוא חפץ בה, והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו. **אלא רבינא לא סבר להא דרב ושמואל** [אלא ס"ל התם דכל שלא שמענו בהדיא שנתרצה האב אין צריכין לחוש שמא נתרצה אפילו הוכח דשדיך מעיקרא, וכל שכן הכא בכך (דלא ניהא ליה בכל דהו) ודאי ליכא למוחש שמא גילה דעתו לפני אביו], **לכך אינה מקודשת** [אלא אם כן שמענו בהדיא דארצויה ארצויה קמיה, דגם בקדושי הבת מודה רבינא שאם שמענו אח"כ שנתרצה האב, מקודשת, ורק מספק לא חיישינן].

♦ **דרך בזיון: אפילו למ"ד** [בקדושי קמנה שלא לדעת אביה] **חוששין שמא נתרצה האב, הני מילי בקידושין דרך כבוד, אבל ההוא גברא שקידש קמנה** [שלא לדעת אביה] **בכישא דירקא** [ואגודה של ירק] **ובשוקא, לכולי עלמא לא חיישינן שמא נתרצה האב, כיון שקידשה דרך בזיון**.

ומסיק בגמרא, דמה שקידשה בכישא דירקא הוי בזיון אפילו אם היה מקדשה בבית, וכן מה שקידשה בשוק הוי בזיון אפילו אם היה מקדשה בכספא, ובתרווייהו אין חוששין שמא נתרצה האב.

♦ **ההוא גברא שביקש לתת בתו קמנה לקרובו, ואשתו אמרה שיתננה לקרובה, לבסוף הכריחתי אשתו בדברים והסכים לתתה לקרובה, ועשו סעודה** [ולחבת היתון] **וזימנו את קרובהו, אבל בשעה שאכלו ושתו בסעודה** [ועדיין לא קיבל האב קדושין מקרובה של אשתו] **בא קרובו של האב וקידש הבת בעליה – בכהאי גוונא לכו"ע אין חוששין שמא נתרצה האב לקידושי קרובו: לאביי הטעם דכתיב 'שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב'** ולכך לא חיישינן שמא נתרצה האב דלא הדר ביה מדבוריהו, **ולרבא הטעם דחזקה אין אדם מורה בסעודה ומפסידה** ולכך ודאי לא נתרצה דכיון דמרה אבי הבת לעשות סעודה אינו מפסידהו. **ונפקא מינה כשלא מרה לעשות סעודה; לאביי מ"מ לא חיישינן שמא נתרצה** [ודכיון שהודה לאשתו תו לא הדר], **ולרבא חיישינן שמא נתרצה**.

נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת

♦ **נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת** [שלא לדעתו, דככה"ג קידושיה הן קידושין מן התורה וצריכה גם לכו"ע, אלא מספקין אם נתרצה

שאלות ותשובות לחזרה

שאלות

- א. במאי פליגי ר' יהושע בן קרחה ור' יונתן בענין אכילת קרבן פסח?
- ב. לר' יונתן דיליף מזושהמו אותו דכל ישראל יוצאים בפסח אחד, מנא ילפינן שליחות בקדשים?
- ג. מה ילפינן מהפסוק 'איש לפי אכלו תכוסו על השה'; לר' יצחק, לר' יונתן?
- ד. מה ילפינן מהפסוק 'ונשיא אחד נשיא למטה'; לההוה אמינא, ולמסקנא?
- ה. בית דין שהעמידו אפורופום לחלוק נכסי יתומים, ולא טעו בית דין בחלוקתם, האם יכולים היתומים למהות כשהגדילו?
- ו. מה הדין בבית דין שמטעו בשומא שפיהתו שתות או הותירו שתות?
- ז. מה הדין בלקוחות שנתאנה אחד מהן פחות משתות?
- ח. מה הדין בלקוחות שנתאנה אחד מהן יותר משתות?
- ט. מה הדין בלקוחות שנתאנה אחד מהן בשתות?
- י. השולח את הבעירה ביד הרש שומה וקמן, מה דין המשלח? ומה הדין כששולח ביד פקח?
- יא. מאי טעמא דמאן דאמר בכל התורה אין שליח לדבר עבירה?
- יב. באיזה שני דינים כולי עלמא מודים שיש שליח לדבר עבירה? ומנלן?
- יג. מה דורשין בית שמאי ובית הלל מהא דכתיב בשליחות יד 'על כל דבר פשע'?
- יד. האם סוברין בית שמאי בכל דיני התורה יש שליח לדבר עבירה או אין שליח לדבר עבירה? ומנלן?
- טו. באיזה ב' דינים כולי עלמא מודים שאין שליח לדבר עבירה?
- טז. מה ילפינן מהא דכתיב בשחומי הויץ ב' פעמים 'ההוא'?
- יז. 'האומר לחבירו צא הרג את הנפש הוא חייב ושולחיו פטור, שמאי הזקן אומר שולחיו חייב'; במה פליגי תנא קמא ושמאי הזקן? (ג' דרכים)
- יח. מאי טעמא דמאן דאמר שליח נעשה עד, ומאי טעמא דמאן דאמר אין שליח נעשה עד?
- יט. מהו שיטת בית שמאי ושיטת בית הלל בדין שליח נעשה עד?
- כ. למה הוצרך רב נחמן לומר דשליח נעשה עד בין בקידושין ובין בגירושין? ובין בממונא?
- כא. לרב נחמן דס"ל שליח נעשה עד בדיני ממונות, מה ס"ל לענין המלוה חבירו בעדים; האם צריך לפורעו בעדים או לא? ומנלן?
- כב. מאי שנא האינדא דמודה רב נחמן דלא אמרינן שליח נעשה עד בממונא? ומה עושים האינדא כשאומרים העדים שפרעו למלוה והמלוה אומר דלא שקיל?
- כג. קטנה או נערה, האם יכולה בעצמה לקבל גיטת מיד בעלה בחיי אביה שלא מדעתו?
- כד. קטנה או נערה, האם יכולה בעצמה לקבל קידושיה בחיי אביה שלא מדעתו?
- כה. מאי טעמיה דר' יוחנן אליבא דחכמים שמחלקין בין גירושין ודבין היא ובין אביה מקבלין גיטתו? ודאביה ולא היא? ומאי שנא מאמר מקידושין?
- כו. איך מיישב ריש לקיש הא דקתני בקידושי מאמר 'זהנערה בין מדעת עצמה בין מדעת אביה מה שאין בן בקידושין'?
- כז. למסקנת הגמרא; איך מיישב ריש לקיש למתני' דריש פירקין 'האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוהו' דמשמע ולא בה ובשלוהו? ולמה לא מוקים מתניתין בר' יהודה ודס"ל בין בקידושין ובין בגירושין אביה ולא היא?
- כח. לרבנן דאמרי דקטנה או נערה מקבלת בעצמה גיטתה; האם היא כיד אביה או כחצר אביה? ולמה?
- כט. לרבנן דאמרי דקטנה ונערה מקבלת בעצמה גיטתה; האם יכולה גם לעשות שליח לקבל את גיטתה?
- ל. באיזה אופן שייך בקטנה שתתגרש כשבא גיטת ליד שליח לקבלה אף שעדיין לא בא הגט לידה?

גליץ קנין תורה

- לא.** קמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, מה הדין לשמואל? ומאי טעמיה?
- לב.** קמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, מה הדין לעולא?
- לג.** איך מיישב עולא הא דקתני במ"ז עריות דבת שנשאת לאחי אביה ומיאנה וכו' צרתה מותרת ליבם?
- לד.** איך מיישב עולא הא דקתני 'זשוין שמוכרה אלמנה לכהן גדול'?
- לה.** קמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה ומת בעלה ונפלה לפני אחיו ליבום, מה הדין כשעשה בה מאמר? ומה הדין כשלא עשה בה מאמר?
- לו.** למסקנת הגמרא: אב שקידש אשה עבור בנו שלא מדעתו, היישינן לקידושין או לא?
- לז.** באיזה שני אופנים בקמנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, לכולי עלמא לא היישינן שמא נתרצה האב לקידושיה? ולמה?
- לח.** נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ונשאת שלא לדעתו; האם דינה כארוסה או כנשואה? ולמה?
- לט.** נתקדשה לדעת אביה ונשאת שלא לדעתו ואביה כאן, או נתקדשה שלא לדעת אביה ונשאת שלא לדעתו ואביה כאן; באיזה מהני תרי מסתבר טפי שתאכל בתרומה?

תשובות

- א.** לר' יהושע בן קרחה אכילת פסחים מעכבא (ובענין כוית לכל אחד ואחד), ולר' יונתן אכילת פסחים לא מעכבא (אלא זריקת דם לחודא).
- ב.** דכתיב 'ויקחו להם איש שה לבית אבות שה לבית', אם אינו ענין להיכא דשייך (דידיענין כבר שלוחות היכא דאית ליה שותפות) תנייהו ענין להיכא דלא שייך (ודאף היכא דלית ליה שותפות איכא שלוחות בקדשים).
- ג.** לר' יצחק, יליף מ'איש לפי אכלו' דשוחטין את הפסח על היחוד ומדכתיב 'איש לפי אכלו' בלשון יחיד, דהא דאיש זוכה ולא הקמן זוכה יליף מהפסוק 'ויקחו להם איש שה לבית אבות'. לר' יונתן, יליף מ'איש לפי אכלו' דאיש זוכה ולא הקמן זוכה (ודבעי ליה קרא דויקחו להם איש שה וגו' לאשמועינן שלוחות בקדשים), וס"ל כר' יהודה דאין שוחטין את הפסח על היחיד.
- ד.** להורה אמרינא, שלוחו של אדם כמותו. למסקנא, ליכא למימר דאית מטעם שלוחות, דהא הוה נמי קמנים בנחלי הארץ וקמנים לאו בני שלוחות נינהו, אלא אשמועינן דבית דין זכין לאדם שלא בפניו (דקמנים כלא בפניו דמו) אפילו לחוב על מנת לזכות (ודאפי' אם אחד ניהא ליה כהר ולא בבקעה, או ניהא ליה בבקעה ולא כהר, לא מצי הדרי בהו).
- ה.** אם אחד ניהא ליה כהר ולא בבקעה, ואחד ניהא ליה בבקעה ולא כהר; לכולי עלמא אינם יכולים למחות. אבל אם רוצים למחות ברוחות; לשמואל יכולים למחות (דהוי אצלם כחוב, ודוקא זכין לאדם שלא בפניו אבל אין חבין לאדם אלא בפניו), ולרב נחמן אין יכולים למחות דמה כח בית דין יפה (וס"ל דלא הוי כחוב כל כך).
- ו.** לחכמים מכרן בטל, ולרבן שמעון בן גמליאל מכרן קיים דא"כ מה כח בית דין יפה. ורב נחמן מודה בהא לחכמים דלא אמרינן מה כח בית דין יפה אלא מכרן בטל.
- ז.** מקח קיים וגם אין צריך להחזיר אונאה, חוץ היכא דשויה שליח, דאז מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי והמקח בטל. וכל זה דוקא כשמעו בעילויא, אבל אם מעו בדבר שבמדה ובשמשקל ושכמנין אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר.
- ח.** בטל מקח. ואם התנו מתחילה להיות חלוקתם כדין שומת הדיינים, תלוי בפלוגתא הנ"ל (בשום הדיינים שמעו אם אמרינן מה כח ב"ד יפה), דלחכמים כל שכן דבטל מקח (דהא אפילו בפיתח או הותרו רק שתות גרע טעות של ב"ד לחכמים דמקח בטל משא"כ בשאר אדם מקח קיים ומחזיר אונאה), אבל לרשב"ג המקח קיים דמה כח ב"ד יפה, ורבא נקט כוותיה (ולית ליה הא דרב נחמן דנקט הלכה כחכמים).
- ט.** כמטלטלין, קנה מקח אבל צריך להחזיר אונאה. בקרקע, קנה מקח ואין צריך להחזיר אונאה. וכל זה היכא דפלוג בעילויא, אבל אם פלוג במשחתיא, אז בין מטלטלין ובין קרקעות אפילו פחות מכדי אונאה נמי חוזר.
- י.** ביד חרש שוטה וקמן, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ביד פקח, פקח חייב ושולח פטור, דאין שליח לדבר עבירה (ומיהו על הצד (להלן) דס"ל לבית שמאי ככל התורה יש שליח לדבר עבירה, גם הכא יהיה המשלח חייב ולא השליח).
- יא.** (א) סברא הוא דאמרינן דברי הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים. (ב) לבית שמאי על הצד דס"ל שני כתובים הבאים כאחד מלמדים וס"ל ככל התורה אין שליח לדבר עבירה, ולפינן ליה משחופי חוץ דכתיב 'ההוא ההוא' ב' פעמים וגם דרשינן הוא ההוא.
- יב.** (א) מעילה, וילפינן בגזירה שוה 'חטא חטא' מתרומה, מה תרומה משוי שליח אף מעילה משוי שליח. (ב) טביחה ומכירה; א. דכתיב ומכרו או מכרו, מה מכירה ע"י אחר אף טביחה ע"י אחר, ב. או לרבות את השליח, ג. תחת לרבות את השליח.

גליץ קנין תורה

יג. לבית שמאי, לחייב על המחשבה כמעשה. לבית הלל, שאם אמר לעבדו ולשלוחו לשלוח יד חייב המשלח ועל אונסין מאותה שעה ואילך.

יד. איכא למימר דס"ל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה; אי משום דסברי שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדין ואמרינן מסברא דברי הרב ודברי תלמיד דברי מו שומעים, אי נמי סברי שני כתובים הבאים כאחד מלמדים וילפינן משחומי הויז דרשי 'הוא ההוא' למעט שלוחו. ואיכא למימר דס"ל בכל התורה יש שליח לדבר עבירה, דס"ל שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, והוא ההוא לא דרשי.

טז. (א) שחומי הויז, דכתיב דם ישפך לאיש ההוא' הוא ולא שלוחו. (ב) באיסור שיש בו הנאה, כגון האומר לשלוחו צא בעול את הערוה ואכול את החלב, דלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב.

טז. חד למעוטי שנים אחוזים בסכין ושוחטים, וחד למעוטי אונס שונג ומוטעה. ולמאן דרשי הוא ההוא וס"ל ב' כתובים הבאים כאחד מלמדין) אשמועינן עוד דבכל התורה אמרינן אין שליח לדבר עבירה.

יז. (א) לת"ק משלח פטור מדיני אדם דס"ל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה, ולשמאי הזקן משלח חייב בדיני אדם דס"ל בכל התורה יש שליח לדבר עבירה (דס"ל ב' כתובים הבאים כאחד מלמדין והוא ההוא לא דרשי). (ב) לכו"ע משלח פטור מדיני אדם דאין שליח לדבר עבירה, ופליגי בדיני שמים, לת"ק חייב רק עונש קמץ ולשמאי הזקן חייב עונש גדול (כהורג עצמו). (ג) לת"ק משלח פטור מדיני אדם דס"ל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה, ולשמאי הזקן חייב בדיני אדם, אף דס"ל בכל התורה אין שליח לדבר עבירה, דשאני רציחה דגלי קרא 'אותו הרגת בחרב בני עמוך. ות"ק דרש קרא להיפך, מה חרב בני עמוך אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו דהוה מורד במלכות.

יח. למי"ד שליח נעשה עד, אלומו קא מאלומנא למילתיה (ועדות כשעושה השלחות ע"י העדים). למי"ד אין שליח נעשה עד, דכיון דאמר מר שלוחו של אדם כמותו הוה ליה כגופיה.

יט. ללישנא קמא, בין לב"ש ובין לב"ה אין שליח נעשה עד, ולא פליגי אלא באמר לשלשה צאו וקדשו לי האשה, דלב"ש אחד שליח ושנים עדים, ולב"ה כולם שלוחין הן ואין שליח נעשה עד. ללישנא בתרא, פליגי אם שליח נעשה עד או לא וי"א איפך ב"ש וב"ה, ולפי"ז סברי ב"ש אין שליח נעשה עד וב"ה ס"ל שליח נעשה עד, ורב אחא בריה דרבא סובר דמהפכין רב ודבי רבי שילא ולא ב"ש וב"ה.

כ. דאי אשמועינן קידושין הוי"א דוקא הכא נאמנים משום דלמיסרה קאתי, משא"כ גירושין ניהוש שמא עיניו נתן בה. ואי אשמועינן גירושין הוי"א דגם הכא נאמנים משום דאיתתא לבי תרי לא הויא אבל ממונא אימא הני מיפלג פלגי, צריכי.

כא. אין צריך לפורעו בעדים, ולכך מהמני דמגו דיכלי למימר אהדרינהו ללוה יכולין למימר פרעניה ללוה. אבל אי קסבר המלוה חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים, לא היו נאמנים שפרעו ללוה, דהוו נוגעים בעדותן דאי אמרי לא פרעניה אמר ללוה פרעוניה, ולא יכלי למימר אהדרינהו ללוה, דמסתמא מסר להם בעדים וצריכים להחזיר לו ג"כ בעדים.

כב. השתא דתקון רבנן שבועת היסת אין העדים נאמנים שפרעו ללוה דלית להו מגו והוו נוגעין בעדותן (שאם היו אומרים אהדרינהו ללוה והוה דיה מכחישם היו צריכים לישבע שבועת היסת, לכך אומרים שפרעו ללוה כדי ליפטר מן השבועת). ובכ"ז משתבעי עדים ללוה שפרעו ללוה, ומשתבע ללוה דלא שקיל ליה, ופרע ליה לוח ללוה.

כג. קמנה ונערה שוין בזה ולפי פרש"י אחר שחזר בו וע"י תוס' (דלחכמים בין היא ובין אביה מקבלין את גיטה, ולר' יהודה אביה מקבל את גיטה ולא היא, דאין שתי ידיים זוכות כאחד (בגנף אחד).

כד. קמנה, לכולי עלמא אין קידושה קידושין שלא לדעת אביה (משמעות הנכח, וכ"כ ברש"י ותוס'). נערה; לריש לקיש כמחלוקת לגירושין כח מחלוקת לקידושין, דכתיב ויצאה והיתה. ולר' יוחנן כולי עלמא מודים אביה ולא היא. ולדינא נמנו וגמרו בבית המדרש כר' יוחנן.

כה. (א) גירושין דמכנסת עצמה לרשות אביה – בין היא ובין אביה, קידושין דמפקעת עצמה מרשות אביה – אביה ולא היא. ושאני מאמר ודאף שמפקעת עצמה מרשות אביה בין היא ובין אביה עושים בה מאמר) הויא זקוקה ועומדת. (ב) קידושין דמדעתה – אביה ולא היא, גירושין דבעל כרחיה – בין היא ובין אביה. ושאני מאמר מקידושין (ובין היא ובין אביה עושים מאמר) דאיתא כרבי דס"ל מאמר קונה אפילו בעל כרחיה.

כו. אתיא כר' יהודה (ובין קידושין ובין גירושין אביה ולא היא), והא דקתני 'מה שאין כן בקידושין' לאו דוקא דה"ה בגירושין אביה ולא היא, אלא אידי דתנא מאמר דדמי לקידושין תנא נמי מה שאין כן 'בקידושין'. ומודה ר' יהודה במאמר דבין היא ובין אביה עושים בה מאמר, הוואיל זקוקה ועומדת.

כז. מתניתין כר' שמעון ובשליחות סבר לה כר' יהודה. אבל ליכא לאוקים מתני' כר' יהודה, דקשיא סיפא דקתני דדוקא כשאומר 'התקדשי בכל חדא וחדא הוא דלא מצטרפי לווה פרוטה, ולר' יהודה אף כשלא אמר התקדשי בכל חדא לא מצטרפי (וכל שאמר לווה בלא וא"ו).

כח. כיד אביה, דליכא למימר דחצר אביה דא"כ הו"ל כחצר המשתמרת שלא לדעת אביה (ובין שהיא נייעור הרי היא משתמרת לדעתה).

כט. נערה; בהוי אביה אינה עושה שליח, דלא אלימא ידה כיד אביה לשויה שליח, אבל כשאין לה אב יכולה לעשות שליח. קמנה, בין כשיש לה אב ובין כשאין לה אב אינה עושה שליח.

קנין תורה גליון

ל. כשיש לה אב ושלה האב שליח לקבל את הגט.

לא. צריכה גט וצריכה מיאון; צריכה גט דחיישנין שמא נתרצה האב בקידושין, וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב בקידושין ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה. **לרב נהמנ** (וכן ללישנא בתרא דעולא) מיירי שמואל דוקא בשדיך (משא"כ בלא שדיך אין צריכה גט אלא מיאון), אבל ללישנא קמא דעולא מיירי שמואל אפילו בדלא שדיך.

לב. ללישנא קמא, בשדיך מודה לשמואל דצריכה גט וצריכה מיאון, ובלא שדיך אפילו מיאון אינה צריכה. ללישנא בתרא, בין בשדיך ובין בלא שדיך אפילו מיאון אינה צריכה.

לג. מיירי בקמנה שנעשה לה מעשה יתומה בחיי האב (ושהשיאה אביה לאחר ונתארמלה או נתגרשה דכיון שנשאת שוב אינה ברשות אביה, ואחרי כן קדשה היא את עצמה לאחי אביה דהני קידושין בעו רק מיאון).

לד. מיירי בקידושי יעוד ואלויבא דר' יוסי בר' יהודה דאמר מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו ולכך יכול אביה למכרה שנית ולא הוי כמכור את בתו לשפחות אחר אישות).

לה. עשה כה מאמר: צריכה גט וצריכה חליצה וצריכה מיאון. גט, דשמא נתרצה האב בקידושי שני, חליצה, דשמא נתרצה האב בקידושי ראשון, מיאון, דשמא לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני ויאמרו אין קידושין תופסין באחותה. לא עשה כה מאמר: צריכה רק חליצה, דשמא נתרצה האב לקידושי ראשון. ואינה צריכה מיאון, דהכל יודעים דקידושין תופסין באחותה, דאחות חליצה דרבנן.

לו. לרב ושמואל דס"ל בקידושי קמנה שלא לדעת אביה דחיישנין שמא נתרצה האב, אף הכא חיישנין דלמא ארצויי ארצייה קמיה ונגילה דעתו שהוא הפין בה ונעשה האב שליח מאליו דכיון לאדם שלא בפניו, אבל לרבינא דלא סבר להא דרב ושמואל, כ"ש הכא לא חיישנין דלמא ארצויי ארצייה קמיה.

לז. (א) בקידושין דרך בזיון, ומסיק בגמרא דהיינו בין בבזיון דירקא אפילו כשמקדשה בבית, ובין בזיון דשוקא אפילו כשמקדשה בכסף. (ב) בההוא מעשה שהסכים לקדש בתו לקרובה; לאבויי מטעם דלא הדר ביה מדיבוריה דשארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב, ולרבא מטעם דחזקה אין אדם טורה בסעודה ומפסידה, ונפ"מ היכא דלא מרה, דלאבויי עדיין לא חיישנין שמא נתרצה האב, ולרבא חיישנין.

לה. לענין תרומה כשנשאת לכהן, פליגי רב ורב אסי; לרב אוכלת בתרומה, ולרב אסי אינה אוכלת דשמא יבוא אביה וימחה ונמצאת זרה אוכלת בתרומה למפרעי. והוה עובדא דחש רב להא דרב אסי. לענין ירושה אם מתה, מודה רב שאינו יורשה, דאוקי ממונא בחזקת מריה ודשאני תרומה דמן התורה ארוסה בת ישראל אוכלת בתרומה, משא"כ בירושה דמת' אינו יורשה קודם נישואין דשאריו כתיב.

למ. יש אומרים (רב הונא) דבנתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת לכו"ע אוכלת בתרומה, דכולי האי לא שתיק, ומדשתק נעשה יתומה בחיי האב ודאו הפקר זכות שיש לו בה או שתיקתו הוראה, כושא"כ בנתקדשה לדעת ורק הנישואין היה שלא לדעת איכא למימר דהאי דשתיק משום דמרתח רתח ולכו"ע אינה אוכלת. ויש אומרים (רב ירמיה בר אבא) להיפך, דדוקא בנתקדשה לדעת ורק הנישואין היה שלא לדעת, מסתבר שתאכל בתרומה לכו"ע, דבהא שתיקה איכא למימר האי דשתיק משום דניהא ליה, אבל אם גם הקידושין היה שלא לדעתו ודאי מרתח רתח ולכו"ע אינה אוכלת.

ברכות לראש משביר

ידידנו הנגיד הנכבד רודף צדקה וחסד, אוהב תורה ומוקיר רבנן ותלמידיהון

מו"ה לייבל רובין הי"ו

נציב חודש טבת

אשר נדב כל הוצאות החודש

לעי"נ אביו מו"ה יונה ב"ר אליעזר ע"ה ולעי"נ אחיו מו"ה אליעזר ב"ר יונה ע"ה

ולב"ע ביום כ"ג טבת שנת תשס"ח לפ"ק ולב"ע ביום כ"ז טבת שנת תשס"ח לפ"ק

ת. ש. כ. ה.

זכות התורה תעמוד לו להתברך בכל משאלות לבו לטובה
לאורך ימים ושנים טובות - ויתקיים בו הבטחת נביאי אמת וצדק
לא ימוש מפיק ומפי זרע זרע ומפי זרע אמר ה' מעתה ועד עולם

בברכת התורה

הנהלת חבורת קנין תורה